

1. Úvod do studia stochastických procesů

1.1. Motivace: V této kapitole

zavedeme pojem **stochastického procesu**,

naučíme se rozlišovat stochastický proces

s **diskrétním časem** a **spojitým časem**

a stochastický proces

s **diskrétními stavy** a **spojitými stavy**,

budeme definovat **pravděpodobnostní rozložení stochastického procesu**,

poznáme vlastnosti pravděpodobnostního rozložení stochastického procesu,

naučíme se klasifikovat stochastické procesy podle různých kritérií.

1.2. Definice: Definice stochastického procesu (SP)

Nechť Ω je měřitelný prostor, \mathbb{R} množina reálných čísel, $T \subset \mathbb{R}$ neprázdná množina (nejčastěji jí přisuzujeme význam času). Nechť zobrazení $X: \Omega \rightarrow \mathbb{R}$ má tyto dvě vlastnosti:

- $\forall t \in T$ je $X(\cdot, t)$ náhodná veličina vzhledem k jevovému poli \mathcal{A} . Značí se X_t .
- $\forall \omega \in \Omega$ je $X(\omega, \cdot)$ prvkem množiny všech reálných funkcí definovaných na T .

Zobrazení X s těmito dvěma vlastnostmi se nazývá **stochastický proces definovaný na T** . Značí se $\{X_t; t \in T\}$.

1.3. Definice: Definice složky SP, realizace SP a realizace složky SP příslušné možnému výsledku

Nechť $\{X_t; t \in T\}$ je stochastický proces.

- Pro libovolné, ale pevně dané $t \in T$ se náhodná veličina $X(\cdot, t) = X_t$ nazývá **t-tá složka stochastického procesu**.
- Pro libovolné, ale pevně dané $\omega \in \Omega$ se reálná funkce $X(\omega, \cdot)$ nazývá **realizace stochastického procesu příslušná k možnému výsledku ω** .
- Pro libovolná, ale pevně daná $t \in T$ a $\omega \in \Omega$ se číslo $X(\omega, t)$ nazývá **realizace t-té složky stochastického procesu příslušná k možnému výsledku ω** .

1.4. Příklad: Vývoj hmotnosti novorozených dětí

Nechť Ω je množina novorozenců, ω novorozenec, $T = [0, \infty)$ časový interval počítaný od narození novorozence, t je časový okamžik. Zavedeme stochastický proces $\{X_t; t \in T\}$, který popisuje průběh hmotnosti kteréhokoliv náhodně vybraného novorozence.

- $X_t = X(.,t)$ je náhodná veličina udávající hmotnost kteréhokoliv náhodně vybraného novorozence v okamžiku t (fixovaný okamžik, libovolný novorozenec).
- $X(\omega, .)$ je reálná funkce popisující průběh hmotnosti daného novorozence ω (libovolný okamžik, fixovaný novorozenec).
- $X(\omega, t)$ je číselná realizace náhodné veličiny X_t příslušná k možnému výsledku ω , tj. konkrétní hmotnost daného novorozence v daný časový okamžik (fixovaný okamžik, fixovaný novorozenec).

1.5. Definice: Definice časové řady a náhodné funkce

Nechť $\{X_t; t \in T\}$ je stochastický proces.

- Je-li množina T spočetná a lineárně uspořádaná, tj. $t_0 < t_1 < \dots$, jde o **stochastický proces s diskretním časem** (tj. o **časovou řadu**).
- Je-li množina T interval, jde o **stochastický proces se spojitým časem** (tj. o **náhodnou funkci**).

1.6. Definice: Definice SP s diskretními stavy a spojitými stavy

Nechť $\{X_t; t \in T\}$ je stochastický proces.

- Jestliže pro $\forall t \in T$ je náhodná veličina X_t diskretní, jde o **stochastický proces s diskretními stavy**.
- Jestliže pro $\forall t \in T$ je náhodná veličina X_t spojitá, jde o **stochastický proces se spojitými stavy**.

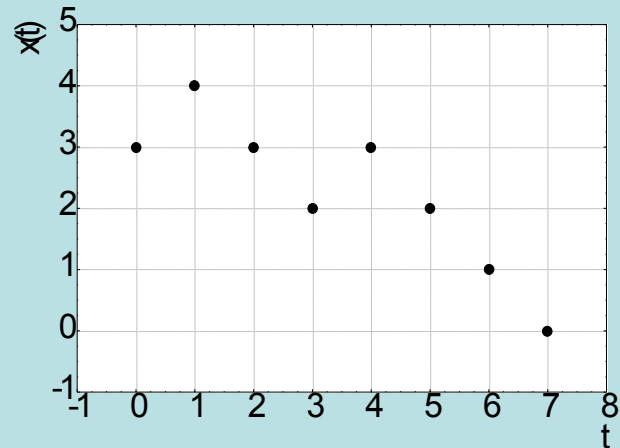
Množina všech hodnot, jichž může náhodná veličina X_t nabývat, se nazývá **množina stavů** a značí se J .

1.7. Příklad: Příklad stochastického procesu s diskretním časem a diskretními stavy:

Dva hráči, označme je A a B, dali do hry dohromady vklad 5 Kč, z toho hráč A 3 Kč a hráč B 2 Kč. Hráč A hází mincí. Když padne líc, vyhraje 1 Kč, když rub, prohraje 1 Kč. Hra trvá tak dlouho, až je jeden z hráčů ruinován. Zavedeme stochastický proces X_t , kde $t = 1, 2, \dots$ je pořadové číslo hodů mincí a $X_t = j$, když hráč A má po t -tém hodu j Kč, tedy $J = \{0, 1, 2, 3, 4, 5\}$.

Např. pro posloupnost hodů $\{L, R, R, L, R, R, R\}$ je odpovídající realizace stochastického procesu $x(t) = \{4, 3, 2, 3, 2, 1, 0\}$.

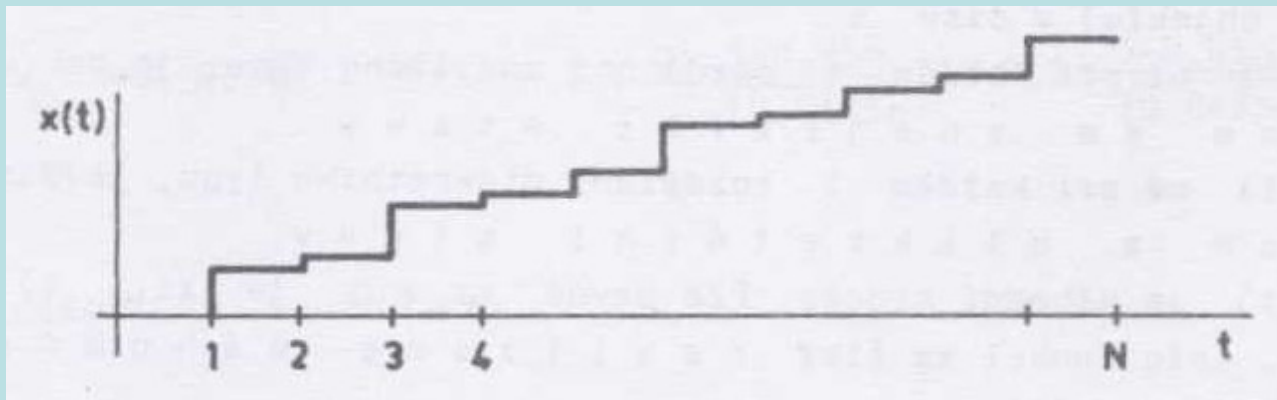
Grafické znázornění:



1.8. Příklad: Příklad stochastického procesu s diskrétním časem a spojitými stavy:

Po určité výrobní operaci měříme velikost opotřebení obráběcího nože. Nůž se po N výrobních operacích vymění. Stochastický proces nabývá hodnot, které odpovídají opotřebení nože. Máme tedy stochastický proces $\{X_t; t \in T\}$, kde $T = \{1, 2, \dots, N\}$ (t je pořadové číslo výrobní operace), $X_t \in J$, kde $J = \{j_1, \dots, j_n\}$, přičemž a je maximální opotřebení obráběcího nože.

Grafické znázornění:

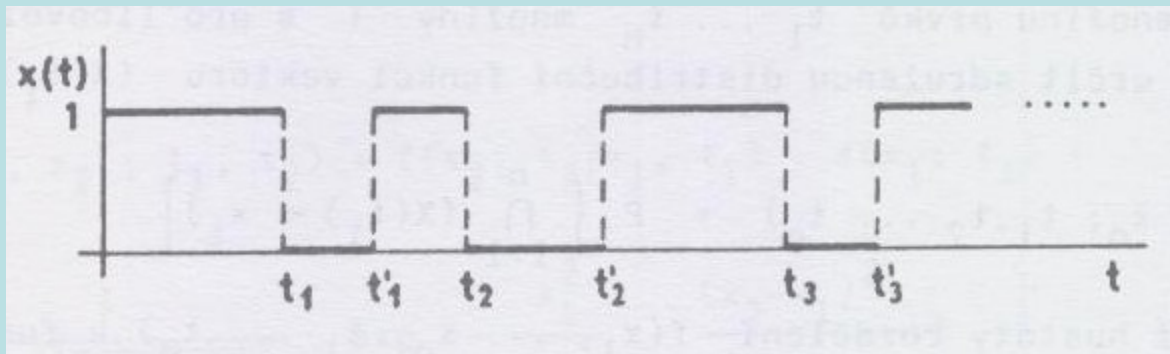


1.9. Příklad: Příklad stochastického procesu se spojitým časem a diskretními stavy:

Sledujeme určité zařízení, které může být v každém okamžiku buď v provozu (stav 1) nebo v opravě (stav 0).

Zavedeme stochastický proces X_t , kde $t \geq 0$, $X_t \in J$, $J = \{0, 1\}$.

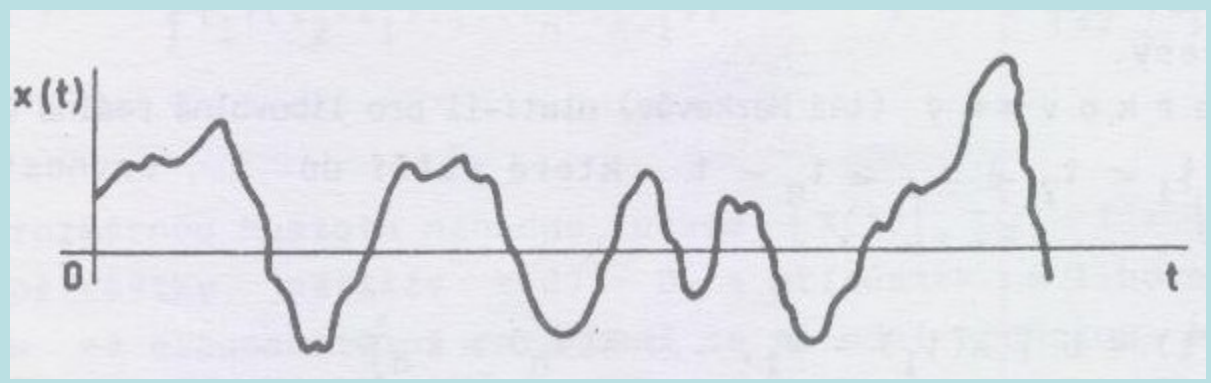
Grafické znázornění: Označme t_1, t_2, \dots okamžiky poruch, t'_1, t'_2, \dots okamžiky oprav.



1.10. Příklad: Příklad stochastického procesu se spojitým časem a spojitými stavy:

Sledujeme šumové napětí na výstupu nějakého elektrického přístroje. Stochastický proces nabývá hodnot, které odpovídají tomuto šumovému napětí. Zavedeme stochastický proces X_t , kde $t \in \mathbb{R}$, kde $J = \mathbb{R}$.

Grafické znázornění:



1.11. Definice: Definice pravděpodobnostního rozložení SP

Nechť $\{X_t\}_{t \in T}$ je stochastický proces. Pro $\forall t \in T$ lze pravděpodobnostní rozložení náhodné veličiny X_t popsat

distribuční funkcí:
$$\forall t \in T, \Phi_t(x) = P\{X_t \leq x\}$$

(Tato distribuční funkce je obecně funkcí dvou proměnných t a x a popisuje jednorozměrné rozložení stochastického procesu. Nepodává však úplný popis pravděpodobnostního chování stochastického procesu, protože neobsahuje informace o závislostech náhodných veličin X_t při různých hodnotách t . Úplný popis pravděpodobnostního chování stochastického procesu podává teprve systém distribučních funkcí.)

Nechť $\{t_1, \dots, t_n\} \subset T$ je uspořádaná n -tice indexů, $\{X_{t_1}, \dots, X_{t_n}\}$ je marginální vektor daného stochastického procesu. Pro $\forall x_1, \dots, x_n \in \mathbb{R}$ označme $\Phi_{t_1, \dots, t_n}(x_1, \dots, x_n) = P\{X_{t_1} \leq x_1, \dots, X_{t_n} \leq x_n\}$ marginální

distribuční funkci náhodného vektoru $\{X_{t_1}, \dots, X_{t_n}\}$.

Systém $\{\Phi_{t_1, \dots, t_n}(x_1, \dots, x_n) : \{t_1, \dots, t_n\} \subset T, n \in \mathbb{N}\}$ se nazývá **pravděpodobnostní rozložení stochastického procesu** $\{X_t\}_{t \in T}$.

1.12. Věta: Věta o vlastnostech pravděpodobnostního rozložení SP

Nechť F_T je pravděpodobnostní rozložení stochastického procesu $\{X_t; t \in T\}$. Pak systém F_T má tyto vlastnosti:

a) F_T je symetrický systém distribučních funkcí, tj.

$$\forall n \in \mathbb{N}, \forall t_1, \dots, t_n \in T, \forall x_1, \dots, x_n \in \mathbb{R}^n : \Phi(x_1, \dots, x_n; t_1, \dots, t_n) = \Phi(x_{i_1}, \dots, x_{i_n}; t_{i_1}, \dots, t_{i_n}),$$

je libovolná permutace množiny indexů $\{1, \dots, n\}$.

b) F_T je konzistentní systém distribučních funkcí, tj. je-li $\{I_1, \dots, I_k\}, \{J_1, \dots, J_l\} = \{1, \dots, n\}$ disjunktní rozklad množiny

$$\text{indexů } \{1, \dots, n\}, \text{ pak } \Phi(x_{i_1}, \dots, x_{i_n}; t_1, \dots, t_n) = \int_{\mathbb{R}^{I_1}} \dots \int_{\mathbb{R}^{I_k}} \int_{\mathbb{R}^{J_1}} \dots \int_{\mathbb{R}^{J_l}} \Phi(x_1, \dots, x_n; t_1, \dots, t_n) dx_{i_1} \dots dx_{i_k} dx_{j_1} \dots dx_{j_l}.$$

Důkaz: plyne z vlastností distribuční funkce.

1.13. Věta: Kolmogorovova věta

Každý systém distribučních funkcí, který je symetrický a konzistentní, je pravděpodobnostním rozložením nějakého stochastického procesu.

1.14. Definice: Definice stochasticky ekvivalentních SP

Řekneme, že dva stochastické procesy jsou stochasticky ekvivalentní, mají-li stejné pravděpodobnostní rozložení.

1.15. Příklad: Odvození pravděpodobnostního rozložení SP

Nechť X je náhodná veličina s distribuční funkcí $\Psi(x)$ a $f(t)$ je reálná funkce taková, že

a) $f(t) > 0$ pro $\forall t \in \mathbb{R}$.

b) $f(t) < 0$ pro $\forall t \in \mathbb{R}$.

Pro $\forall t \in \mathbb{R}$ položme $X_t = f(t)X$. Odvoďte pravděpodobnostní rozložení stochastického procesu $\{X_t; t \in \mathbb{R}\}$.

Řešení:

ad a)

$$\begin{aligned} \Phi_{\dots}(X_1, \dots, X_n) &= P(X_1 \leq t_1 \wedge \dots \wedge X_n \leq t_n) = P(f(t_1)X \leq t_1 \wedge \dots \wedge f(t_n)X \leq t_n) \\ &= P\left(\frac{X_1}{f(t_1)} \leq \frac{t_1}{f(t_1)} \wedge \dots \wedge \frac{X_n}{f(t_n)} \leq \frac{t_n}{f(t_n)}\right) = P\left(X \leq \min_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) = \Psi\left(\min_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) \end{aligned}$$

ad b)

$$\begin{aligned} \Phi_{\dots}(X_1, \dots, X_n) &= P(X_1 \leq t_1 \wedge \dots \wedge X_n \leq t_n) = P(f(t_1)X \leq t_1 \wedge \dots \wedge f(t_n)X \leq t_n) \\ &= P\left(\frac{X_1}{f(t_1)} \leq \frac{t_1}{f(t_1)} \wedge \dots \wedge \frac{X_n}{f(t_n)} \leq \frac{t_n}{f(t_n)}\right) = P\left(X \leq \min_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) \\ &= P\left(X \leq \max_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) = 1 - P\left(X > \max_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) = 1 - \left(1 - \Psi\left(\max_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right)\right) \\ &= \Psi\left(\max_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) \end{aligned}$$

Je-li X spojitá náhodná veličina, pak $P\left(X = \max_{1 \leq i \leq n} \frac{t_i}{f(t_i)}\right) = 0$.

1.16. Poznámka: Dělení SP podle různých kritérií

a) Rozdělení stochastických procesů podle závislosti jejich pravděpodobnostního rozložení na čase

– **striktně stacionární procesy** (je pro ně charakteristická určitá stálost v čase): $\Phi(x_1, \dots, x_n) = \Phi(x_1, \dots, x_n)$, kde $h > 0$

– **evoluční procesy** (mají výrazný časový trend)

b) Rozdělení stochastických procesů podle toho, zda k určení jejich pravděpodobnostního rozložení stačí znát pouze dvourozměrné distribuční funkce či nikoliv:

– **definitní procesy**

– **hereditní procesy**

c) Rozdělení definitních procesů podle toho, zda jejich pravděpodobnostní rozložení závisí pouze na rozdílu časových okamžiků, nikoliv na jejich umístění na časové ose

– **homogenní procesy**

– **nehomogenní procesy**.

2. Funkcionální charakteristiky stochastických procesů

2.1. Motivace: V této kapitole

zavedeme **trend**, **rozptyl** a **směrodatnou odchylku** stochastického procesu,

autokovarianční a **autokorelační funkci** stochastického procesu,

poznáme vlastnosti těchto funkcionálních charakteristik,

budeme definovat **centrovaný** a **standardizovaný stochastický proces**

slabě stacionární stochastický proces.

2.2. Definice: Definice střední hodnoty a rozptylu SP, definice centrovaného a standardizovaného SP

Nechť X_t je stochastický proces.

a) Jestliže pro $\forall t$ existuje střední hodnota $E X_t$, pak zavedeme reálnou funkci μ vztahem:

$$\forall t \quad \mu = E X_t$$

Tato funkce se nazývá **střední hodnota (trend) SP**. (μ charakterizuje polohu realizací SP na časové ose.)

b) Jestliže pro $\forall t$ existuje rozptyl $D X_t$, pak zavedeme reálnou funkci σ vztahem:

$$\forall t \quad \sigma = \sqrt{D X_t}$$

Tato funkce se nazývá **rozptyl SP**. Funkce $\sigma = \sqrt{D X_t}$ se nazývá **směrodatná odchylka SP**.

(σ charakterizuje variabilitu realizací stochastického procesu kolem trendu.)

c) Nechť stochastický proces má střední hodnotu μ a rozptyl σ , který je konečný a nenulový.

Transformovaný stochastický proces Y_t , kde $Y_t = X_t - \mu$, se nazývá **centrovaný SP**.

Transformovaný stochastický proces Z_t , kde $Z_t = \frac{X_t - \mu}{\sigma}$, se nazývá **standardizovaný SP**.

(Lze snadno ukázat, že centrovaný SP má nulovou střední hodnotu a rozptyl stejný jako původní SP. Standardizovaný SP má nulovou střední hodnotu a jednotkový rozptyl.)

2.3. Příklad:

Nechť náhodná veličina X má střední hodnotu $E(X) = 2$ a rozptyl $D(X) = 9$.

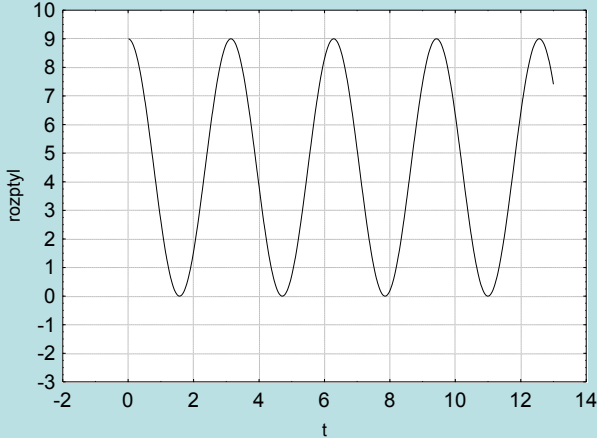
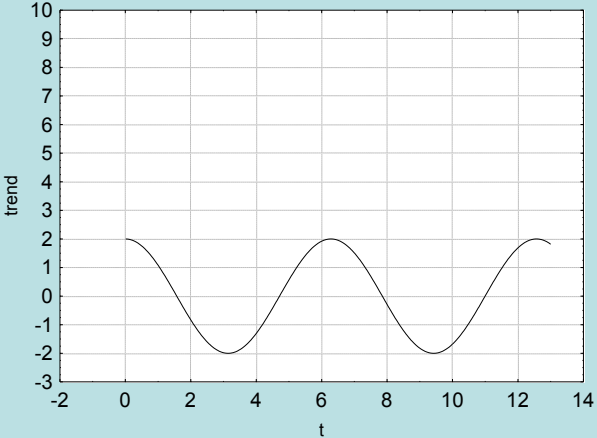
Zavedeme SP $\{X_t; t \in \mathbb{R}\}$, kde $X_t = X \cdot \cos \omega t$, $\omega > 0$ je konstanta. Najděte střední hodnotu a rozptyl tohoto SP.

Řešení:

$$\mu = E\{X_t\} = E\{X \cdot \cos \omega t\} = \cos \omega t \cdot E\{X\} = 2 \cos \omega t$$

$$\sigma^2 = E\{X_t^2\} - \mu^2 = E\{X^2 \cdot \cos^2 \omega t\} - 4 \cos^2 \omega t = \cos^2 \omega t \cdot E\{X^2\} - 4 \cos^2 \omega t$$

Např. pro $\omega = 1$ dostaneme:



2.4. Poznámka: Další funkcionální charakteristiky stochastického procesu

Podobně jako u náhodných veličin lze pro stochastický proces zavést další momentové charakteristiky, např. šikmost a špičatost. Všechny tyto charakteristiky, které vycházejí ze znalosti jednorozměrného rozložení stochastického procesu, však nepostačují k popisu pravděpodobnostního chování stochastického procesu, protože neobsahují informace o závislostech mezi složkami stochastického procesu.

2.5. Definice: Definice autokovarianční a autokorelační funkce SP

Nechť $\{X_t; t \in T\}$ je stochastický proces. Předpokládáme, že pro $\forall t \in T$ existuje střední hodnota EX_t a $EX_t^2 < \infty$.

a) Reálnou funkci $\gamma(t_1, t_2)$ dvou proměnných danou vztahem

$\forall t_1, t_2 \in T, \gamma(t_1, t_2) = \text{cov}(X_{t_1}, X_{t_2}) = EX_{t_1}X_{t_2} - EX_{t_1}EX_{t_2}$ nazveme **autokovarianční funkcí stochastického procesu**.

b) Reálnou funkci $\rho(t_1, t_2)$ dvou proměnných danou vztahem

$\forall t_1, t_2 \in T, \rho(t_1, t_2) = \frac{\text{cov}(X_{t_1}, X_{t_2})}{\sqrt{\text{var}(X_{t_1})\text{var}(X_{t_2})}}$ nazveme **autokorelační funkcí stochastického procesu**.

(Autokovarianční funkce je zobecněním varianční matice náhodného vektoru a autokorelační funkce je zobecněním korelační matice náhodného vektoru. Tyto funkce obsahují informace o lineárních závislostech mezi složkami SP.)

2.6. Věta: Věta o vlastnostech autokovarianční funkce SP

Pro autokovarianční funkci stochastického procesu platí:

- a) $\forall t_1, t_2 \in \mathbb{R}, \gamma(t_1, t_2) = \gamma(t_2, t_1)$
- b) $\forall t_1, t_2 \in \mathbb{R}, \gamma(t_2, t_2) = \sigma^2, \gamma(t_1, t_1) = \sigma^2$
- c) $\forall t_1, t_2 \in \mathbb{R}, |\gamma(t_1, t_2)| \leq \sigma^2$ (zobecněná Cauchyho – Schwarzova – Buňakovského nerovnost)

Důkaz: Plyne z vlastností kovariance.

2.7. Příklad:

Najděte autokovarianční a autokorelační funkci SP z příkladu 2.3. V tomto příkladu byl SP zaveden vztahem $X_t = X \cdot \cos \omega t$, přičemž $E(X) = 2, D(X) = 9$

Řešení:

$$\begin{aligned} \gamma(t_1, t_2) &= \text{cov}(X_{t_1}, X_{t_2}) = \text{cov}(X \cdot \cos \omega t_1, X \cdot \cos \omega t_2) = \text{cov}(X, X) \cdot \cos \omega t_1 \cdot \cos \omega t_2 \\ &= \text{cov}(X, X) \cdot \cos \omega t_1 \cdot \cos \omega t_2 = \sigma^2 \cdot \cos \omega t_1 \cdot \cos \omega t_2 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \rho(t_1, t_2) &= \frac{\gamma(t_1, t_2)}{\sigma^2} = \frac{\sigma^2 \cos \omega t_1 \cos \omega t_2}{\sigma^2} = \cos \omega t_1 \cos \omega t_2 \end{aligned}$$

2.8. Věta: Věta o střední hodnotě a autokovarianční funkci transformovaného SP

Nechť $X_t; t \in T$ je stochastický proces se střední hodnotou μ a autokovarianční funkcí $\gamma(t_1, t_2)$. Nechť $f(t)$ je reálná funkce definovaná na T .

a) Zavedeme stochastický proces $Y_t; t \in T$, kde $Y_t = X_t + f(t)$. Pak platí:

$$\forall t \in T \quad \mu_Y(t) = \mu + f(t)$$

$$\forall t_1, t_2 \in T \quad \gamma_Y(t_1, t_2) = \gamma(t_1, t_2)$$

b) Zavedeme stochastický proces $Y_t; t \in T$, kde $Y_t = f(t) X_t$. Pak platí:

$$\forall t \in T \quad \mu_Y(t) = \mu f(t)$$

$$\forall t_1, t_2 \in T \quad \gamma_Y(t_1, t_2) = f(t_1) f(t_2) \gamma(t_1, t_2)$$

Důkaz: Plyne z vlastností střední hodnoty a kovariance.

2.9. Definice: Definice slabě stacionárního SP

Stochastický proces $\{X_t; t \in T\}$ se nazývá **slabě stacionární**, jestliže platí:

- $\forall t_1, t_2 \in T$ (trend je konstantní)
- $\forall t_1, t_2 \in T: \text{Var}(X_{t_1} - X_{t_2}) < \infty$ (rozptyl je konečný)
- $\forall t_1, t_2 \in T, \tau_1, \tau_2 \in T: \text{Cov}(X_{t_1 + \tau_1}, X_{t_2 + \tau_2}) = \text{Cov}(X_{t_1}, X_{t_2})$ (kovariance libovolných dvou složek SP závisí pouze na jejich vzdálenosti na časové ose a nikoliv na jejich umístění na časové ose)

2.10. Poznámka: Vztah mezi striktní a slabou stacionaritou SP, zavedení autokovarianční funkce slabě stacionárního SP

- Je-li stochastický proces striktně stacionární, je i slabě stacionární.
- Je-li stochastický proces slabě stacionární, pak pro $\forall t_1, t_2 \in T, \tau_1, \tau_2 \in T$: Znamená to, že autokovarianční funkce závisí pouze na rozdílu argumentů $t_2 - t_1 =: h$. V tomto případě zavádíme funkci jedné proměnné, kterou značíme rovněž symbolem γ , vztahem $\forall t_1, t_2 \in T: \text{Cov}(X_{t_1}, X_{t_2}) = \gamma(h)$. Je to autokovarianční funkce slabě stacionárního SP.

2.11. Věta: Věta o vlastnostech autokovarianční funkce slabě stacionárního SP

Autokovarianční funkce slabě stacionárního stochastického procesu má tyto vlastnosti:

- a) $\forall \tau \in \mathbb{Z}, \sigma^2 = \gamma(0)$ (všechny složky SP mají týž rozptyl)
- b) $\forall \tau \in \mathbb{Z}, \gamma(-\tau) = \gamma(\tau)$ (autokovarianční funkce je sudá)
- c) $\forall \tau \in \mathbb{Z}, |\gamma(\tau)| \leq \gamma(0)$

Důkaz: Důkaz vlastností a) , b) je triviální.

Ad c) Uvažme centrovaný slabě stacionární SP $\{X_t; t \in \mathbb{Z}\}$ (tj. pro $\forall t \in \mathbb{Z}, E X_t = 0$). Pak

$$\sigma^2 = E X_t^2 = E X_{t+1}^2 = E X_{t+2}^2.$$

Dále $\gamma(\tau) = E(X_t - X_{t+\tau})^2 = E X_t^2 + E X_{t+\tau}^2 - 2 E X_t X_{t+\tau}$.

Počítáme

$$E(X_{t+1} - X_{t+2})^2 = E X_{t+1}^2 + E X_{t+2}^2 - 2 E X_{t+1} X_{t+2} = \sigma^2 + \sigma^2 - 2 \gamma(1) = 2(\sigma^2 - \gamma(1)).$$

Protože $E(X_{t+1} - X_{t+2})^2 \geq 0$, plyne odtud, že $\forall \tau \in \mathbb{Z}, |\gamma(\tau)| \leq \gamma(0)$.

2.12. Příklad:

Nechť Y, Z jsou standardizované náhodné veličiny (tj. $E(Y) = 0, E(Z) = 0, D(Y) = 1, D(Z) = 1$), které jsou stochasticky nezávislé. Zavedeme SP $\{X_t; t \in \mathbb{R}\}$, kde $X_t = Y \cdot \cos \omega t + Z \cdot \sin \omega t$, $\omega > 0$ je konstanta. Najděte střední hodnotu a rozptyl tohoto SP a ukažte, že je slabě stacionární.

Řešení:

$$\mu = E\{X_t\} = E\{Y \cdot \cos \omega t + Z \cdot \sin \omega t\} = E\{Y\} \cdot \cos \omega t + E\{Z\} \cdot \sin \omega t = 0$$

$$\sigma^2 = D\{X_t\} = D\{Y \cdot \cos \omega t + Z \cdot \sin \omega t\} = D\{Y\} \cdot \cos^2 \omega t + D\{Z\} \cdot \sin^2 \omega t = \cos^2 \omega t + \sin^2 \omega t = 1$$

Aby byl SP slabě stacionární, musí mít konstantní střední hodnotu, konečný rozptyl a pro jeho autokovarianční funkci musí platit $\gamma(h) = \gamma(t, t+h)$. První dvě podmínky jsou splněny, ověříme třetí:

$$\begin{aligned} \gamma(t, t+h) &= E\{X_t X_{t+h}\} = E\{Y \cdot \cos \omega t + Z \cdot \sin \omega t, Y \cdot \cos \omega(t+h) + Z \cdot \sin \omega(t+h)\} \\ &= E\{Y^2 \cdot \cos \omega t \cos \omega(t+h) + YZ \cdot \cos \omega t \sin \omega(t+h) + YZ \cdot \sin \omega t \cos \omega(t+h) + Z^2 \cdot \sin \omega t \sin \omega(t+h)\} \\ &= E\{Y^2\} \cdot \cos \omega t \cos \omega(t+h) + E\{YZ\} \cdot \cos \omega t \sin \omega(t+h) + E\{YZ\} \cdot \sin \omega t \cos \omega(t+h) + E\{Z^2\} \cdot \sin \omega t \sin \omega(t+h) \\ &= 1 \cdot \cos \omega t \cos \omega(t+h) + 0 + 0 + 1 \cdot \sin \omega t \sin \omega(t+h) \\ &= \cos \omega t \cos \omega(t+h) + \sin \omega t \sin \omega(t+h) = \cos \omega h \end{aligned}$$

2.13. Věta: Věta o vlastnostech autokorelační funkce slabě stacionárního SP

Pro autokorelační funkci slabě stacionárního SP platí:

$$\forall t_1, t_2 \in T, \rho_{t_1, t_2} = \rho_{t_2, t_1}$$

Důkaz:

$\forall t_1, t_2 \in T, t_1 \neq t_2$. Je-li SP slabě stacionární, pak $\gamma_{t_1, t_2} = \text{Cov}(X_{t_1}, X_{t_2}) = \text{Cov}(X_{t_2}, X_{t_1}) = \gamma_{t_2, t_1}$, tedy $\rho_{t_1, t_2} = \rho_{t_2, t_1}$.

2.14. Příklad:

Nechť je dán SP $\{X_t, t \in T\}$, kde náhodné veličiny X_1, X_2, \dots jsou stochasticky nezávislé a mají všechny stejnou distribuční funkci $\Phi(x)$. Určete střední hodnotu, rozptyl a autokorelační funkci tohoto SP.

Řešení: Protože náhodné veličiny $X_t, t \in T$ mají všechny stejnou distribuční funkci $\Phi(x)$, mají i stejnou střední hodnotu

$E X_t = \mu$ a stejný rozptyl $D X_t = \sigma^2$. Dále počítáme autokovarianční funkci $\gamma_{t_1, t_2} = \text{Cov}(X_{t_1}, X_{t_2}) = \begin{cases} \sigma^2 & \text{pro } t_1 = t_2 \\ 0 & \text{pro } t_1 \neq t_2 \end{cases}$. Jedná

se tedy o slabě stacionární SP. Nyní spočteme autokorelační funkci $\rho_{t_1, t_2} = \frac{\gamma_{t_1, t_2}}{\sigma_{t_1} \sigma_{t_2}} = \begin{cases} 1 & \text{pro } t_1 = t_2 \\ 0 & \text{pro } t_1 \neq t_2 \end{cases}$. Znamená to, že

neexistuje žádná závislost mezi realizacemi SP ve dvou různých okamžicích.